ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

της **Ειρήνης Γαϊτάνου**

Let’s chill… Όχι, δεν είναι προτροπή να χαλαρώσουμε. Ούτε μιλάμε για το (πολύ αδιάφορο εξάλλου) τραγούδι της δεκαετίας του 1990. «Ας το παγώσουμε» θα ήταν η ελεύθερη μετάφραση αυτού που θέλουμε να πούμε. Το αντικείμενο όμως στο οποίο αναφερόμαστε είναι κάπως… ιδιαίτερο, καθώς αυτό που καλούμαστε να παγώσουμε είναι τα ωάριά μας! Και μάλιστα, με εργοδοτική επιχορήγηση!

Αρκετοί επιχειρηματικοί κολοσσοί, ανάμεσά τους η Απλ, η Γκουγκλ και το Facebook, επιχορηγούν τις γυναίκες εργαζόμενές τους για να καταψύχουν τα ωάρια τους, ώστε να αποφύγουν την εγκυμοσύνη κατά τη διάρκεια της καριέρας τους. Βασιζόμενες σε έρευνες που ισχυρίζονται ότι οι εργαζόμενες είναι πιο παραγωγικές όταν δεν έχουν οικογένεια και αντίστοιχες υποχρεώσεις και λανσάροντας ταυτόχρονα διαφημιστικές καμπάνιες που διαφημίζουν τη δυνατότητα των γυναικών να «αφοσιωθούν στην καριέρα τους», χωρίς να αγχώνονται για τη μητρότητα, οι εν λόγω εταιρείες προωθούν προγράμματα κρυοσυντήρησης των ωαρίων. Η επιχορήγηση φτάνει συχνά μέχρι και τα 20.000 δολάρια, καθώς τα προγράμματα αυτά έχουν κόστος που ανέρχεται στα 10.000 δολάρια ανά γύρο κατάψυξης και 500 δολάρια ετησίως για τη συντήρηση (ο πρώτος χρόνος πάντως είναι δωρεάν!) Μάλιστα, η προώθηση τέτοιων σχεδίων γίνεται σε σχετικά πάρτι που διοργανώνονται, τα οποία διεξάγονται συνήθως σε μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα και τιτλοφορούνται… «Let’s chill». Στα πάρτι αυτά «μόνο για γυναίκες» συνήθως άνω των 30 ετών, και μάλιστα συχνά με είσοδο επί πληρωμή, εκτυλίσσεται μια κανονική ενημερωτική καμπάνια-εκστρατεία όπου γιατροί και επιχειρηματικά στελέχη εξηγούν τη διαδικασία, τα κίνητρα και τα «οφέλη» στις ενδιαφερόμενες εργαζόμενες. Η εταιρεία που έχει αναλάβει τη διεξαγωγή όλης αυτής της καμπάνιας ονομάζεται Εγκ Μπανξ.

Πολλές από τις εν λόγω εταιρείες έχουν εξάλλου κατηγορηθεί για χαμηλά ποσοστά εργαζόμενων γυναικών, προφανώς καθώς θεωρούν ότι, λόγω των επιπρόσθετων βιολογικών

τους ιδιαιτεροτήτων και των οικογενειακών τους υποχρεώσεων, θα είναι λιγότερο παραγωγικές από αντίστοιχους άντρες εργαζόμενους. Εξάλλου ο κοινωνικός καταμερισμός των ρόλων στον καπιταλισμό είναι τέτοιος που πράγματι οι γυναίκες καλούνται σε δυσανάλογο βαθμό σε σχέση με τους άντρες να επιφορτιστούν τις οικογενειακές ευθύνες. Πόσο μάλλον που με την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού αλλά και την όξυνση της παρούσας κρίσης οι υποδομές του υποτιθέμενου κράτους πρόνοιας και οι κοινωνικές παροχές έχουν συρρικνωθεί σε τεράστιο βαθμό. Συνεπώς το κόστος (οικονομικό, χρονικό και ψυχολογικό) της κοινωνικής αναπαραγωγής μετακυλύεται στους πολίτες, και σε ό,τι αφορά την οικογένεια κυρίως στη γυναίκα. Από την άλλη όμως, οι εργαζόμενοι ανεξαρτήτως φύλου μετασχηματίζονται σε εργασιακές μηχανές χωρίς όρια. Αυτή την αντίφαση καλείται να λύσει ο καπιταλισμός, με αντιδραστικές συλλήψεις όπως η παραπάνω...

Κατάρρευση κοινωνικής προστασίας – Μέγιστη κερδοφορία-εκμετάλλευση

Τι γίνεται λοιπόν με τις γυναίκες που θέλουν να εργαστούν αλλά η μητρότητα στέκεται εμπόδιο; Καταψύχουν τα ωάριά τους και την αναβάλλουν, ώστε να αφοσιωθούν απερίσπαστες στη δουλειά τους. Ήδη λοιπόν εξαρχής μεταφέρεται στις ίδιες τις γυναίκες η ευθύνη, από τον τρόπο ακόμη που παρουσιάζεται ως επιλογή. Ως εάν οι ίδιες να επιλέγουν να ιεραρχήσουν την καριέρα τους και όχι ως αναγκαστική λύση αν έχουν ανάγκη να εργαστούν. Η πραγματικότητα βέβαια είναι πολύ διαφορετική.

Η κατάσταση στην αγορά εργασίας γίνεται όλο και πιο δραματική. Η κρίση έχει επιφέρει συντριπτική χειροτέρευση των όρων διαβίωσης, όξυνση της ταξικής πόλωσης, καταστρατήγηση των εργασιακών και κοινωνικών δικαιωμάτων και συρρίκνωση των κοινωνικών παροχών, τεράστια αύξηση της ανεργίας και των ελαστικών μορφών απασχόλησης. Η πραγματικότητα αυτή πλήττει ακόμα περισσότερο τα πιο ευάλωτα τμήματα του εργατικού δυναμικού και κατεξοχήν τις γυναίκες. Στην Ελλάδα η κατάσταση είναι εξαιρετικά οξυμένη. Η ανεργία για παράδειγμα τον Ιούνιο του 2014 σύμφωνα με τη Γιούροστατ ήταν 31% για τις γυναίκες, ενώ 23,4% για τους άντρες (συνολικό ποσοστό 26,7%), συνιστώντας την Ελλάδα μακράν τη χώρα με τη μεγαλύτερη διαφορά στην κατανομή φύλου στην Ευρώπη των 28 (όπου κατά μέσο όρο η διαφορά ήταν +0,2% για τις γυναίκες). Ταυτόχρονα, σύμφωνα με σειρά μελετών, οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στην ελαστική εργασία, τις μειώσεις μισθών, τις απολύσεις και την καταστρατήγηση εργασιακών δικαιωμάτων. Η κατάρρευση της όποιας κοινωνικής προστασίας, η διάλυση του ασφαλιστικού συστήματος, η κατάργηση στοιχειωδών κρατικών παροχών, η ιδιωτικοποίηση ή/και το κλείσιμο των κοινωνικών υπηρεσιών (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί, μονάδες υγείας, κ.λπ.), μετακυλύει αναγκαστικά την ευθύνη αυτών

των παροχών στην οικογένεια και κυρίως στα γυναικεία μέλη της.

Αυτή η επιστροφή στη σφαίρα της οικογένειας για την κάλυψη αναπαραγωγικών αναγκών είναι συστατικό στοιχείο του καπιταλισμού της εποχής μας και ικανοποιεί πολλαπλούς σκοπούς ειδικά στην παρούσα περίοδο της κρίσης: συρρίκνωση των κρατικών και δημόσιων εξόδων με παράλληλη δημιουργία υποτυπωδών δικτύων ασφαλείας, όπου το κόστος όμως μετακυλίεται στους πολίτες, διεξαγωγή συγκεκριμένων λειτουργιών της διαδικασίας της αναπαραγωγής έξω από τα όρια τής στενά εμπορευματικής σφαίρας, ώστε οι περικοπές μισθών να μην μπλοκάρουν ολοκληρωτικά την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης, αναβίωση των αναγκαίων ιεραρχιών για την αναπαραγωγή και ενδυνάμωση του συστήματος εξουσίας. Παράλληλα, συντελείται μια επιστροφή στο ιδεολογικό επίπεδο σε πιο παραδοσιακές αξίες και καταμερισμούς (και έμφυλων) ρόλων, που υποβοηθά τη συνολική συντηρητικοποίηση του πολιτικού σκηνικού. Εξάλλου η ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται ιστορικά από τέτοιες αξίες.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η ίδια η εμφάνιση του φεμινιστικού κινήματος και η ένταξη των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία σε μαζική κλίμακα στις αρχές του 20ού αιώνα δεν συνοδεύτηκε από πιο συνολική χειραφετητική σκοπιά σε σχέση με το ρόλο της γυναίκας. Αντίθετα, η διεκδίκηση των γυναικών στην εργασία συνοδεύτηκε από την ενδυνάμωση της προσπάθειας για να ανταπεξέλθουν στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις: με άλλα λόγια, τον αγώνα να αποδείξουν ότι μπορούν να είναι «καλές σύζυγοι και μητέρες» παρότι εργάζονται. Το σύνθημα που συνόδεψε αυτή τη διαδικασία ήταν «Μπορώ να κάνω και τα δύο». Σήμερα βλέπουμε πλέον ότι πίσω από τον κοινωνικό καταμερισμό είναι η αβυσσαλέα τάση του κεφαλαίου για αύξηση της κερδοφορίας του που αμφισβητεί αυτή τη δυνατότητα από διαφορετική αλλά και πάλι εντελώς συντηρητική σκοπιά.

Από την άλλη πλευρά, δημιουργούνται νέα πεδία για την κερδοφορία του κεφαλαίου, καθώς ένα μέρος των εν λόγω υπηρεσιών πλέον ιδιωτικοποιείται και περνά στα χέρια του ιδιωτικού κεφαλαίου προς εκμετάλλευση. Έτσι υλοποιείται μια διπλή, αντιφατική διαδικασία. Αφενός εμπορευματοποιούνται όλο και περισσότεροι τομείς, ειδικά της σφαίρας της αναπαραγωγής, μέσα κυρίως από την ιδιωτικοποίησή τους, αλλά όχι μόνο. Ευρύτερα πεδία της καθημερινής ζωής, πέρα από τα στενά όρια της παραγωγικής διαδικασίας, εντάσσονται με αναβαθμισμένο τρόπο στους μηχανισμούς της αγοράς και αποκτούν νέα βαρύτητα στην προώθηση του νεοφιλελευθερισμού. Αντίστοιχα φυσικά, και η ταξική πάλη διεξάγεται σε σειρά χώρων έξω από τη σφαίρα της παραγωγής και περιλαμβάνει όλες εκείνες τις όψεις που αντιτίθενται στις κεντρικές πλευρές των ασκούμενων καπιταλιστικών πολιτικών και στρατηγικών από την πλευρά της θιγόμενης πλειοψηφίας. Επιπλέον η διεξαγωγή

λειτουργιών που είναι απολύτως αναγκαίες για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης μετακυλίονται στο εσωτερικό της οικογένειας.

Μέσα σε αυτό το τοπίο οποιαδήποτε πολιτική για τη διασφάλιση της ισότητας των δυο φύλων στην εργασία θεωρείται φυσικά περιττή πολυτέλεια από τη μεριά του κράτους. Πολύ δε περισσότερο τη στιγμή που οι γυναίκες εκκινούν αναγκαστικά από διαφορετική αφετηρία, σε ό,τι αφορά σειρά κοινωνικών ρόλων που σχετίζονται με τη μητρότητα και την οικογένεια. Με βάση τις ετήσιες εκθέσεις πεπραγμένων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, οι εργατικές διαφορές που αφορούν την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην εργασία στη συντριπτική τους πλειονότητα σχετίζονται με τη μητρότητα. Είναι ήδη γνωστή η κανιβαλική πρακτική όπου γυναίκες δεν προσλαμβάνονται σε θέσεις εργασίας επειδή υπάρχει ο «κίνδυνος» εγκυμοσύνης και έτσι αφενός η μείωση της παραγωγικότητάς τους, αφετέρου ο εξαναγκασμός της εργοδοσίας να παράσχει τις όποιες ελάχιστες παροχές αυξάνοντας το κόστος εργασίας. Τα τελευταία χρόνια έχει ακόμα γνωστοποιηθεί σειρά περιπτώσεων όπου γυναίκες, πριν και ώστε να προσληφθούν, εξαναγκάζονται να υπογράψουν ιδιωτικό συμφωνητικό με την εργοδοσία ότι δεν σκοπεύουν να μείνουν έγκυες.

Παράλληλα, ακόμα και αυτή η εξαιρετικά ελλιπής νομοθεσία δεν τηρείται. Καταγράφονται διαρκώς παραβάσεις που αφορούν απολύσεις εγκύων ή μητέρων κατά τη διάρκεια προστασίας της μητρότητας, υποχρέωση σε παραίτηση, μη χορήγηση άδειας ή της ειδικής μισθολογικής παροχής για τη μητρότητα. Ακόμα, πολλές γυναίκες εξαναγκάζονται σε μετατροπή προς το χειρότερο των όρων εργασίας τους (π.χ. εφαρμογή τής εκ περιτροπής ή μερικής απασχόλησης). Πολλά σωματεία σε χώρους εργασίας έχουν προχωρήσει σε κινητοποιήσεις σε περιπτώσεις τέτοιας παραβίασης των δικαιωμάτων των γυναικών εργαζομένων (είναι χαρακτηριστικές οι κινητοποιήσεις των εργαζόμενων στα φροντιστήρια), ωστόσο στο σημερινό τοπίο πολλές περισσότερες είναι οι περιπτώσεις που δεν βγαίνουν ποτέ στο φως.

Κι αν από τη μία πλευρά δεν διασφαλίζονται στοιχειωδώς τέτοια κατοχυρωμένα δικαιώματα, από την άλλη υπονομεύεται άμεσα το ίδιο το δικαίωμα στη μητρότητα. Η δραματική χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης και η έλλειψη οποιασδήποτε πειστικής προοπτικής για βελτίωση οδηγούν πολλές γυναίκες στην αναβολή ή και την απόρριψη της

επιλογής να κάνουν παιδιά. Στην Ελλάδα καταγράφεται μεγάλη πτώση των γεννήσεων μετά την ένταξη στον μνημονιακό μηχανισμό. Ήδη τη διετία 2010-2012 η πτώση ήταν της τάξης του 12,5%, ενώ το 2013 οι γεννήσεις έπεσαν κατά ένα επιπρόσθετο 6,21% (συνολική πτώση 2009-2013 κατά 20%). Με βάση μάλιστα γιατρούς σε δημόσια μαιευτήρια, το πραγματικό ποσοστό είναι αρκετά μεγαλύτερο και αγγίζει το 30%. Με βάση την έκθεση των Γιατρών του Κόσμου για την Ελλάδα, μία στις τέσσερεις γυναίκες θα γεννήσουν πλέον ένα παιδί λιγότερο ή και κανένα.

Η πτώση αυτή οφείλεται αφενός στις αρνητικές επιπτώσεις της μητρότητας στην εργασιακή ένταξη των γυναικών, όπως περιγράφηκαν παραπάνω, και αφετέρου στο τεράστιο οικονομικό της κόστος. Στην Ελλάδα του Μνημονίου και της συρρίκνωσης των ασφαλιστικών παροχών η μητρότητα αποτελεί επένδυση υψηλού οικονομικού κινδύνου. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαιευτηρίων είναι ιδιωτικά, οι ιατρικές εξετάσεις συχνά δεν καλύπτονται ή διεξάγονται σε ιδιωτικές κλινικές, ενώ το επίδομα τοκετού καταργήθηκε από τον ΕΟΠΥΥ. Επίσης, όπου χορηγείται καλύπτει ένα αστείο ποσοστό του πραγματικού κόστους. Πλέον ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού παραμένει ανασφάλιστο, και συνεπώς χωρίς καμία πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη (στο τέλος του 2013 το ποσοστό αυτό ήταν 28%). Έτσι το υπέρογκο κόστος της μητρότητας πρέπει να αντιμετωπιστεί χωρίς καμία ασφαλιστική κάλυψη.

Είναι ενδεικτικό ότι αντίστοιχα έχει αυξηθεί και η βρεφική θνησιμότητα: 43% αύξηση στην περίοδο 2008-2011 και 19% αύξηση στις γεννήσεις μωρών χαμηλού βάρους, λόγω της ελλιπούς ιατρικής παρακολούθησης κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Σήμερα ακόμα και η έκτρωση κοστίζει πάνω από 300 ευρώ, με αποτέλεσμα πολλές γυναίκες να καταφεύγουν σε τεχνικές διακοπής κυήσεως μόνες τους, χωρίς ιατρική παρακολούθηση και με επικίνδυνες επιπτώσεις στην υγεία.

Υπερβαίνοντας διαρκώς ακόμη και τα βιολογικά όρια

Μέσα λοιπόν σε αυτό το τοπίο έρχεται η καλή εργοδοσία να προσφέρει ακόμα μια χείρα «βοηθείας» στις εργαζόμενες γυναίκες. «Κατάψυξε τα ωάριά σου, απελευθέρωσε την καριέρα σου» ήταν το εξώφυλλο του περιοδικού Μπλούμπεργκ Μπίζνεσγουϊκ, το «αξιόπιστο περιοδικό για τους ηγέτες των επιχειρήσεων», όπως αυτοδιαφημίζεται. Κι αν αυτή η πρακτική φαίνεται (και είναι) αμερικανόφερτη, δεν θέλει πολύ για να επεκταθεί και εδώ. Ήδη σε διάφορα έντυπα (για παράδειγμα στην Καθημερινή) το θέμα παρουσιάστηκε με τη μορφή σχεδόν… διαφήμισης. Οι γυναίκες, μας λένε, μπορούν επιτέλους να τα έχουν όλα, καριέρα σήμερα και μητρότητα αργότερα. Ή αλλιώς ξεζούμισμα από την εργοδοσία σε σημείο ξεπεράσματος των βιολογικών ορίων σήμερα, και παιδιά μετά, όταν πια θα είναι λιγότερο παραγωγικές για τις επιχειρήσεις και θα μπορούν να τις ξεφορτωθούν. Γιατί τι άλλο υπονοεί μια τέτοια πρακτική; Πότε ακριβώς θα μπορούν οι γυναίκες να μεταπηδήσουν στο ρόλο της μητρότητας από εκείνον της εργασιομανούς; Προφανώς λίγο μετά τα 40-45, όταν η εργοδοσία θεωρεί ότι η παραγωγικότητά τους θα μειωθεί. Ας θυμηθούμε ότι πρόσφατα πολυεθνικές εταιρείες στις ΗΠΑ έδιναν κίνητρα εθελούσιας εξόδου ή και απέλυαν εργαζόμενους σε διευθυντικές θέσεις μετά τα 45, για να αντικατασταθούν από νεότερους, που θα έμπαιναν όλο και περισσότερο στο παιχνίδι του διαρκούς ανταγωνισμού. Σκοτώνουν τα άλογα όταν γεράσουν, αλλά πότε ακριβώς γερνούν τα άλογα το 2014;

Η κατεύθυνση αυτή λοιπόν έρχεται σε απόλυτη αρμονία με την τάση του καπιταλισμού να αυξάνει διαρκώς το βαθμό εκμετάλλευσης του εργατικού δυναμικού, με στόχο τη μεγιστοποίηση του βαθμού αξιοποίησης του κεφαλαίου. Κι αν η τάση αυτή προσκρούει πλέον σε φυσικά, βιολογικά όρια των εργαζομένων… τόσο το χειρότερο γι’ αυτά!

Σήμερα που η δομική ανεργία σταθεροποιείται σε δυσθεώρητα ύψη και συνεπώς ο εφεδρικός στρατός εργασίας αυξάνεται, το κεφάλαιο έχει τη δυνατότητα να ξεπεράσει ένα βασικό όριο της προηγούμενης περιόδου. Ως τώρα, ήταν αναγκασμένο να προσφέρει στο εργατικό δυναμικό τους στοιχειώδεις όρους αναπαραγωγής του. Η διαρκής παράταση της εργάσιμης μέρας προσέκρουε σε φυσικά όρια που το κεφάλαιο ήταν αναγκασμένο να λαμβάνει υπόψη του, για να ανταπεξέλθει στην αντίφαση μεταξύ βραχυπρόθεσμης παράτασης του παραγωγικού χρόνου του εργατικού δυναμικού και μακροπρόθεσμης εξόντωσης του. Έτσι μετατοπιζόταν από τον προσανατολισμό στην απόσπαση απόλυτης υπεραξίας προς τη σχετική (αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στον ίδιο χρόνο). Σήμερα όμως η

αύξηση του διαθέσιμου εφεδρικού στρατού λόγω διόγκωσης της ανεργίας και ένταξης νέων στρωμάτων στην παραγωγή σε μαζική κλίμακα (μεταξύ των οποίων και οι γυναίκες) επιτρέπει στο κεφάλαιο τη διαρκή διαστολή των φυσικών ορίων των εργαζομένων ως την τελική τους εξόντωση και την αντικατάστασή τους.

Εδώ αποτυπώνεται και η ανεπάρκεια διάφορων μεταμοντέρνων θεωριών, που, μιλώντας για το τέλος των τάξεων, υποστηρίζουν ότι αυτό που επικρατεί σήμερα είναι σχήματα αποκλεισμού ευρύτερων στρωμάτων και όχι εκμετάλλευσης, όπου το πρόβλημα είναι η διάκριση μεταξύ ενσωματωμένων και αποκλεισμένων και όχι η κάθετη ιεράρχηση (σχηματικά, το «μέσα/έξω» αντί του «πάνω/κάτω»). Αντίθετα η κυρίαρχη τάση του καπιταλισμού σήμερα παραμένει η εκμετάλλευση ευρύτερων κοινωνικών στρωμάτων και η διευρυνόμενη περιθωριοποίηση τμημάτων τους εξυπηρετεί ακριβώς αυτό το στόχο, την αύξηση της εκμετάλλευσης τόσο των περιθωριοποιημένων όσο και των ενεργών κομματιών.

Έτσι, καταστρατηγείται το κατακτημένο 8ωρο και μια σειρά δικαιωμάτων των εργαζομένων, η εργάσιμη μέρα διογκώνεται και ελαστικοποιείται διαρκώς, ενώ ο ελεύθερος χρόνος, που θεωρούνταν αναγκαίος για την αναπαραγωγή, μετατρέπεται σε περιττή πολυτέλεια. Βασικές ανθρώπινες ανάγκες, η ξεκούραση, ο πολιτισμός, το φαγητό, η σεξουαλική επιθυμία, ακόμα και ο ύπνος, υποτάσσονται στην κατεύθυνση αύξησης της κερδοφορίας. Κάθε σφαίρα της ανθρώπινης δραστηριότητας υπάγεται στην ανάγκη διαρκούς επέκτασης του κεφαλαίου.

Αν οι ανθρώπινες ανάγκες είναι ιστορικές και ο βαθμός κάλυψής τους εξαρτάται από την ανάπτυξη της ταξικής πάλης, το ανώτατο όριο στην εκμετάλλευση κατά τον Μαρξ ήταν το φυσικό όριο στοιχειώδους αναπαραγωγής (το δεύτερο επίπεδο φραγμών κατά τον Μαρξ ήταν οι ηθικοί – αυτοί όμως μάλλον ξεπερνιούνται πιο εύκολα…). Το κεφάλαιο λοιπόν καλείται να εφευρίσκει διαρκώς νέους τρόπους υπέρβασής των ορίων αυτών.

Εδώ εντάσσεται και η βιοπολιτική διαχείριση ως κανονιστική μέθοδος του πληθυσμού. Ποιες ζωές είναι αξιοβίωτες και ποιες μπορούν να θυσιαστούν είναι υπό συνεχή διαπραγμάτευση στη σημερινή εποχή. Κι αν αυτό καταρχήν αφορούσε τα πιο εύκολα περιθωριοποιήσιμα στρώματα των κοινωνιών μας το όριο συνεχώς επεκτείνεται. Εξουσία επί της ζωής και του θανάτου των εργαζομένων, με μόνο κριτήριο την αύξηση της κερδοφορίας, ενώ η συσσώρευση ανθρώπων δεν μπορεί να διαχωριστεί από τη συσσώρευση κεφαλαίου. Για τους ίδιους λόγους, το αίτημα για λιγότερη δουλειά και περισσότερο ελεύθερο χρόνο είναι κομβικό για την ενοποίηση αλλά και τελικά την αντικαπιταλιστική προοπτική του εργατικού και κοινωνικού κινήματος.

ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Πηγή: ΠΡΙΝ